

Fransız Devrimci Jean Paul Marat'ın Ölümünün Sanat Eserlerine Yansıması

Zuhal BAŞBUĞ¹

Öz

Sanat eserleri tarihsel süreçte incelendiğinde toplumun öncüsü, takipçisi, yansıtıcısı olmuştur. Başka bir deyişle toplumsal olaylar sanatçıları yönlendirmektedir. Bu araştırmada, toplumsal bir olay haline gelen Fransız devrimci Jean Paul Marat'ın cinayetini farklı açılardan bakılmış, dönemin tarihi olayları incelenmiş, olayın kahramanları olan Marat ve Corday'ın hayatları ile siyasi görüşlerine ışık tutulmuştur. Araştırma kapsamında farklı dönem ve sanatçılara ait Marat cinayetini anlatan eserler incelenmiş, günümüze değin üretilen sanat eserlerinin bir seçkisi belirlenmiştir. Bu seçkide on bir sanat eseri yer almış, bu doğrultuda sanatçıların bakış açıları ve üslupları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sanatçılarının Marat ve onun katili Corday'ı ele alış şekillerindeki tavır farklılıklarının öne çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda dönemden bağımsız olarak eser seçkisi içinde incelenen eserlerde Paul Marat'ın ölümündeki "küvet" sahnesinin bağlamından uzaklaşarak estetik bir yorum olarak algılandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Resim Sanatı, Jean Paul Marat, Charlotte Corday.

Reflection Of French Revolutionist Jean Paul Marat's Death On Artworks

Abstract

When the works of art are examined in the historical process, it has been the pioneer, the follower and the reflector of the society. In other words, social events direct the artists. In this research, the murder of French revolutionist Jean Paul Marat, which has become a social phenomenon, is looked at from different angles, the historical events of the period were examined and the lives and political views of the heroes of the event, Marat and Corday, were shed light on. Within the scope of the research, works describing the Marat murder belonging to different periods and artists were examined and a selection of works of art produced until today has been determined. 11 works of art were included in this selection and in this direction, the perspectives and styles of artists were examined. As a result of the research, it is seen that there are differences in the attitudes of the artists in the way they handle Marat and his murderer Corday. At the same time, in the works examined regardless of the period, it is seen that the bathtub scene in Marat's death is perceived as an aesthetic interpretation by moving away from its context.

Key Words: Painting Art, Jean Paul Marat, Charlotte Corday.

Atf İçin / Please Cite As:

Başbuğ, Z. (2023). Fransız Devrimci Jean Paul Marat'ın ölümünün sanat eserlerine yansıması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 999-1015. doi:10.33206/mjss.1272164

Geliş Tarihi / Received Date: 28.03.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 16.05.2023

¹ Doç. Dr. - Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, zuhalbasbug@gmail.com,

 ORCID: 0000-0001-6856-0432

Giriş

Sanat eserine kaynak teşkil eden pek çok olgu ve düşünce vardır. Sanatçı kimi zaman eserleriyle kendini ifade etme olanağı bulurken, kimi zaman da eser, sanatçının yorumunda bir metafor olarak yer alır. Toplumsal olaylar, sanatçıya kaynak teşkil eden, ilham veren kodlar barındırırlar. Toplumsal olaylar, kitleleri öylesine tesiri altına alırlar ki sanatçılar için yansıtma ve irdeleme zorunluluk halini alır. Marat'ın siyasi cinayete kurban gitmesi, toplumsal bir olay olarak sosyolojik unsurlarıyla beraber pek çok esere konu olmuştur.

Yaşanan olay yalnızca cinayet değil, siyaset, devrim ve farklı görüşlerin çarpışması şeklinde değerlendirilebilir. Olgularıyla geneli, olaylarıyla özeli oluşturan toplumsal fiillerden biri olarak bu vaka, üzerinde farklı görüşlerin ortaya atılmasıyla sonuçlanmış, taraftar ve muhaliflerin görüş ayrılıkları yaşadığı kitlesel bir duruma yol açmıştır.

Marat cinayeti, sadece insan canına kastetmiş bir vaka değil, aynı zamanda muhalefete karşı verilmiş şiddet dilinin yansımasıdır. Bu nedenle, kayıtsız ve şartsız bazı ressamın eserlerine konu olarak, toplumsal izdüşümün reaksiyonunu tetiklemiştir.

18. yüzyıl Fransız resim sanatının önemli isimlerinden biri olan Jacques Louis David'le geniş kitlelere ulaşan “Marat'ın Ölümü” isimli eseri, farklı dönem ve coğrafyalarda çok sayıda sanatçının eserine yansıttığı bir konu olmuştur. David'i anlamak için Fransız Devrimi'nin coşkulu ruhu ve Napolyon dönemini göz önünde bulundurmak gereklidir (Krausse, 2005: 52). Yönetim, ideolojinin toplumları tesir altına alması ve benimsetilmesini hedef edinen propagandalarının sanat yoluyla ele alınması ilk olarak Antik Yunanla başlamıştır. Fakat, sanatın toplumsal ideolojiyle ilgili bir inanç sistemleri geliştirmesine hemen her toplumda karşılaşılan bir durum olduğunu da söylemek mümkündür (Akengin, 2014:145). 21.yüzyıla gelindiğinde bu durum devam etmiş, dünya sadece sanatçının kendi dünyasında oluşturduğu imgelerle meşgul olmamış, toplumsal olayların dünya gündemine getirdiği anlaşmazlıklardan ortaya çıkan hak alma mücadelesiyle de sanatını şekillendirmiştir (Başbuğ, 2021:18).

Sanatçıların bu toplumsal konuyu sanat eserine dönüştürme sürecinden önce olayın geçtiği yıllara bakmak, toplumsal dönüşümün anatomisini ortaya koymak gereklidir. Marat'ın yaşadığı dönem ve hedef olmasındaki sebepler, planlı bir cinayete kurban gitmesiyle çözümleneceğine inanılan unsurların ortaya koyulması önem arz etmektedir. Araştırmanın konusunu Fransa'da meydana gelen bir cinayetin toplumsal bir olay haline gelerek kitleleri etkilemesi ve bu olayın sanat eserlerine yansıması oluşturmuştur. Bu doğrultuda meydana gelen sanat eserleri derlenerek, siyasi bakımdan barındırdığı kodlar irdelenecektir. Aynı zamanda farklı görüş ve fikirlere sahip sanatçıların olaya bakış açılarının, yan alan tavırlarının sanat eserleri üzerinden incelenmesi önem taşıyan durumlardandır.

Jean Paul Marat

Başına gelen trajediyle pek çok esere kaynak olan Marat, hastalıklı bir çocukluk geçirse de eğitim hayatında parlak bir öğrenci olmuştur. 1762-1765 yılları arasında Paris'te tıp akademisinde eğitim almış, ardından on yıllık bir süre İngiltere ve İskoçya'da doktor olarak pratik yapmıştır. Burada kariyerine yazar olarak başlamış, bir dizi deneme yazısını genişleterek “İnsan Ruhunun Doğası” adlı kitapta toplamıştır. Bu çalışmasını takiben başarılı yayınlar yapmış, bunlardan en ünlüsü “The Chains of Slavery of 1774” (1774'ün Kölelik Zinciri) adlı eseri olmuştur. Bu çalışmalarında Descartes ve Jean-Jacques Rousseau'dan öykünmüş, kullandığı dili geliştirmiştir. Marat, 1776'da Paris'e dönmüş, ertesi yıl ironik biçimde kralın erkek kardeşinin evindeki askerler için doktor olarak atanmıştır. 1782 yılına kadar bu görevde kalmıştır. İlk ciddi hastalık nöbetini bu dönemde finansal güçlüklerle birlikte geçirmiştir. Yaşadığı sürekli acılar yüzünden bilim akademisindeki işinden ayrılmak zorunda kalan Marat, kalan hayatında kendini özgürlüğe adamıştır. Marat, devrim esnasında askerlerden kaçarken kanalizasyon çukuruna saklanmış ve orada cilt hastalığına yakalanmıştır. Hastalığın ilerlemesi sebebiyle sürekli ateş ve korkutucu döküntülerle kaşıntının işkencesi altında kalmıştır. Eserlerde bilinen kuvvet içindeki tasvir, bu hastalığın sebep olduğu kaşıntının su içinde kaldığında cildini rahatlatması, yüksek ateşten kendini korumak için bezi sirkeye batırarak başına sarıp uzun saatlerini burada geçirmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Devrimci, hastalığı sebebiyle kongreye haftalarca gidememiş, gazeteye çok az yazı yazabilmiş, çalışmasına evde sırtını kuvete yaslayarak devam etmiştir (Vaughan ve Weston, 2010:3,12).

Jean Paul Marat 18. Yüzyıl Fransa'sının en popüler devrimcilerden biridir. Gazetesinde (L'Ami Du Peuple) (insanların arkadaşı) yoksul insanların haklarını savunmuş ve insanlar arasında bu tarz söylemleriyle tanınmıştır (Çetin, 2018). Kraliyet yönetimi ondan nefret etmiş, yalnızca kraliyet değil devrimin ılımlı

destekçileri de ona karşı taraf almışlardır. 13 Temmuz 1793 yılında Parisli bir gazeteci ve milletvekili olan Jean Paul Marat, kendi banyosunda rahatlamak için bir kenara çekilmiş ve gazete haberlerinin ilk baskılarını düzelteği esnada, genç bir kadın Charlotte Corday tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. Marat, Fransız Devrimi'nin şehidi olarak kabul edilmiş ve Ressam Jacques Louis David, Marat'ın cenazesini gösterişli bir cenazeye dönüştürerek cinayeti bir propaganda aracı olarak kullanmıştır. Marat'ın cenazesi eski bir kilisede belden yukarısı görünecek biçimde aldığı ölümcül yaralarla sergilenmiştir. Pantheon'da sona eren cenaze töreninde beş dakikalık aralıklarla top atışı yapılmıştır. Böylece Marat Charlotte Corday'ın kurbanı, devrimin bir azizi haline getirilmiştir (Hagen ve Hagen, 2010:517-518).

Marat cinayetinde kimi zaman sanat eserlerinde doğrudan yer alan, kimisinde bir bıçakla ima edilen katil olarak atfedilen Marie Anne Chalotte de Corday D'Armont'dan bahsetmek araştırmanın seyri açısından faydalı olacaktır.

Marie Anne Chalotte de Corday D'Armont

Marat cinayetini, siyasal anlamda farklı görüşe sahip sanatçıların yorumlama çabaları ilginçtir. Konuda mağdur rolündeki maktul olan Marat'ın hastalıkla boğuştuğu sırada katledilmesi, olayı dramatik bir hale getirirken, cani olarak nitelendirilen Corday'ı kahraman olarak tasvir eden sanatçıların olması, toplumsal anlamda ayrışma içinde olan grubun varlığını kanıtlar niteliktedir. Corday yokluğu, kaybı, cefayı erken yaşlardan itibaren hayatında derinden hissetmiş Normandiya kırsalında büyüyen asil, fakat yoksul bir ailenin çocuğu olarak büyümüştür. (Mazeau, 2009:17).

Corday'ın 1789'dan önce kolejlerde ve manastırlarda aldığı eğitim, Hristiyan ve monarşi toplumuna tamamen aykırı bir durum oluşturmuştur. Bu eğitimde, zorbaları cezalandırmak için kendilerini ölüme adayan kahramanlar ve pagan kadınlar yüceltilmiş, ceza ve ödöl dizgisiyle yapay bir cennet vaat edilmiştir. Böylece, Corday'ın kafasında bir takım devrimci fikirler filizlenmiştir. Jean-Jacques Rousseau, Raynal ve Pierre Corneille'i okumak, onun bu fikirlerini perçinlemiş, vatana bağlılık düşüncelerinin derinleşmesini sağlanmış hem kendini hem de Marat'ı davası uğruna feda etmiştir. Asil kökeni, karakterinin gücüyle doğuştan gelen önyargıların üzerine çıkmayı başarmış ancak, bir kadın olarak, yumuşak ve hassas cinsiyetinin etkisine boyun eğerek, kendini adadığı fikirleri uğruna kurban etmiştir (Esquiros, 1840). Esquiros'un düşünceleri, dönemin kadına bakış açısını gözler önüne sermekte, kadını yumuşak, hassas olarak göstermektedir. Ancak Corday'ın göze aldığı durum bir insanın canını almak, ayrıca kendi canından olmakla sonuçlanacağını bilerek yapılan bir tasarının sonucudur. 1790'ların Fransa'sında idamın giyotinle gerçekleştirileceği düşüncesi Corday'ı yumuşak bir kadın olmaktan çok daha uzak bir yere konumlandırmaktadır. Shearing'in sözleri de onun güçlü karakterinin oluşmasına sebep olan zorlayıcı yaşamına ışık tutmaktadır.

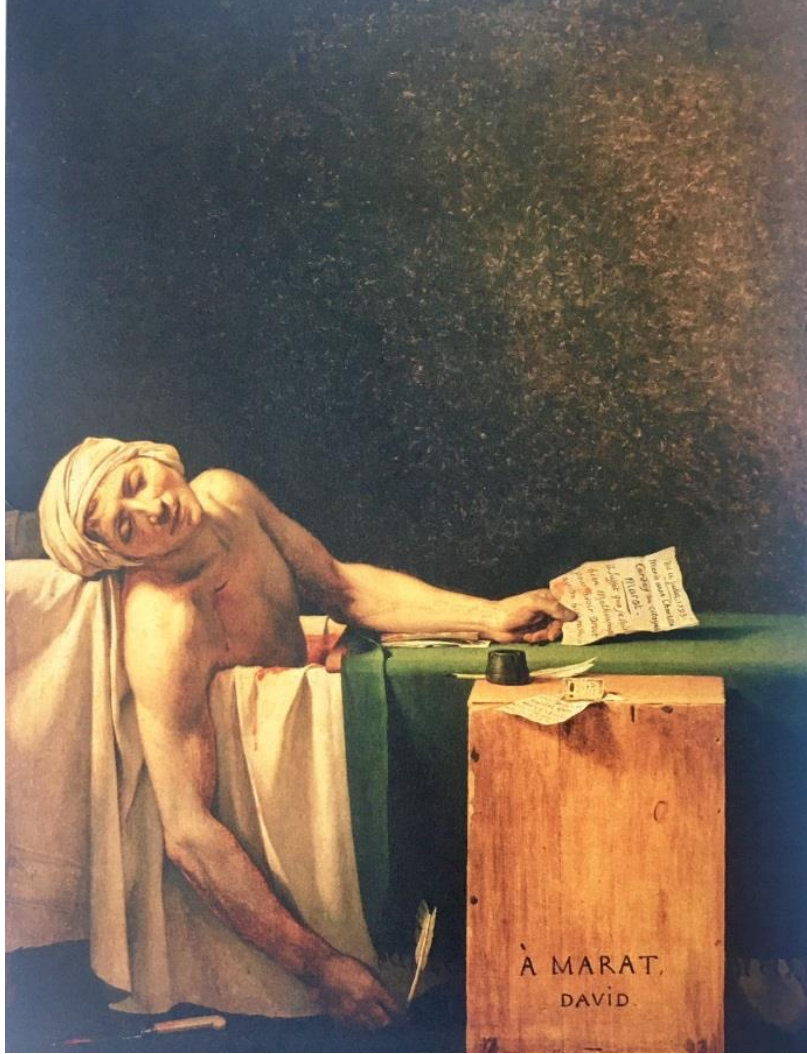
“Corday, küçük yaşta annesinin doğumda ölümünü, ebinin koşuşturmacasını, cenaze levazımatçısının ciddiyetini, beşik ve cenaze törenini gördü. Hüznünlü bir sabnede annesinin endişe ve yorgunluktan çökmüş yüzünün kaskatı kesildiğini gördü; yeni doğmuş bebeğin yakarışlarının sürekli sessizliğe dönüştüğünü duydu; Yoksulluğuyla aşağılanan babanın yararsız, neredeyse suçlu kederini gözlemledi. Utangaç, yarı bilinçli gençliği şok oldu; gizli ruhunu, hayalet kabramanlarının ve kadın kabramanlarının yaşadığı kutsal alanlara daba da çekti (Shearing, 1935).” Yaşadığı güçlükler, eğitimi ve ülkenin durumu onu vatansızlık ve vatani için yapabileceklerini düşünmeye yönlendirmiştir. Onu gelecekteki vereceği kararlara hazırlayan durumlardan olan, içinde büyüdüğu ailesinin yaşadığı güçlükler, Corday'ın gelişim ve sosyal psikolojisini etkilemiştir.

Corday ailesi, aristokrasinin yoksullaştırdığı bir ailedir. Fakat kendisi, zengin bir manastır tarafından yetiştirilmiştir. Asil bir adam ile nişanlanmış, nişanlısı kraliyet davasına katılırken, kendisi burjuva devrimini desteklemiştir. Nişanlısı göç edip evlenmeyi teklif etmiş, ancak Charlotte reddetmiştir. Vatanseverlik, tek motivasyonu olmasa da kesinlikle hararetle destekleyicilerinden biri olmuştur. Corday, ana vatanın özgürlüğünün kişisel mutluluğundan daha önemli olduğunu ifade etmiştir. Fikirlerinin keskinliği ve katıldığı toplantılar yüzünden sürgün edilmiş, ailesinden uzaklaşmış, nişanlısı ve erkek kardeşi idam edilmiştir. Caharlotte, Marat gibi, kongrenin çoğunluğunu oluşturan erkeklerin ılımlılara zulmettiğini düşünmektedir. Birkaç ılımlı kongre üyesi Caen'a kaçmış, orada bir isyan örgütlemişler, ancak kongreye karşı savaşmak için çağrıda bulduklarında yedi kişi ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Corday şu sözleri haykırmıştır: *“Şüphesiz bu dört yıldan beri hayatta kalamadık, Marat gibi bir adamın Fransa'ya hâkim olmasına izin vermek için, çok uzun zamandır ajitatörler ve serserilerin, hâkim refahıyla kişisel hırsları karıştırmasına izin verildi”* (Hagen ve Hagen, 2010:520). Yaşadığı tüm bu olayların neticesinde tek kurtuluşun Marat gibi adamların ölümü olduğunu düşünerek cinayeti planlamış ve Marat'ı banyosunda çalışırken öldürmüştür. Corday, cinayetten sonraki sorgusunda, *“Fransa'nın her yerinde iç savaşın patlak vereceğini görünce ve bu talibsizliklerin baş sorumlusunun Marat olduğundan emin olarak, ülkenin canını kurtarmak için kendi hayatımı feda etmeye karar verdim”* şeklinde ifade

vermiştir (Alstine, 1890). Corday'ın ülkesinin içinde bulunduğu çalkantılı durum, hayat şartları ve eğitimi onu böyle zor bir kararı vermeye yönlendirmiş, cinayet olayından hemen sonra Marat'ın evinde yakalanmış, yargılanması sonucunda giyotinle idama mahkûm edilmiştir. Yaşanan süreci, kahramanlık veya infazı anlatan hainlik tabloları, olayın ayrıntıları görsel bir dille anlatması açısından önem arz etmektedir. Bu resimler arasında özellikle David'in resmettiği kompozisyon, etkili dili ve renkçi anlatımıyla olay kurgusunu en iyi biçimde gözler önüne sermektedir.

David'in "Marat'ın Ölümü" Tablosundaki Ayrıntılar

Görsel 1. Jacques-Louis David, "Marat'ın Ölümü", 128-165cm, 1793, Louvre Müzesi/2017.

David cenaze töreninden edindiği izlenimleri, cinayet mahallini aynı yıl 165x128cm ebatlarındaki "Marat'ın Ölümü" isimli çalışmasıyla kompozisyon haline getirmiştir. David onu davası için ölen bir şehit olarak görmüş ve ruhani ortamda resimlemiştir. Sanatçı tablosunda Marat'ın banyodaki sahnesini canlandırmış, önünde masası ve onun üzerinde tahtadan sandığı, mürekkep ve kâğıdı yerleştirerek bu nesnelere kutsal emanetler gibi göstermiştir (Hagen ve Hagen, 2010:517-518). David'in böylesine zor bir kompozisyonu, Marat gibi siyasal anlamdaki bir simgeyi düşünerek ele alış şeklindeki ustalık sanatçının arkadaşına karşı son görevini yerine getirme şekli olarak yorumlanabilir.

Jacques Louis David'in ilahi renk anlayışıyla kompozite ettiği resim, çeşitli ışık oyunları ile Rönesans sanatçıların anımsatan bir düzen içindedir. Tuvalin üst kısmının karanlık tasvir edilmesi, ışığın sağ taraftan ve loş olarak gelmesi, resmin gizemini artırmakta, cinayete kurban gitmiş bir kişinin son anının şüpheli biçimde izleyiciye aktarılmasına neden olmuştur. Marat'ın bedeni, belden üst kısmı küvetin dışında kalacak biçimde, vücudunun alt kısmı ise küvet içinde olduğu hissiyle, farklı bir geometrik biçim oluşturmuştur. Kısacası figür kesilerek, izleyicideki merak üst seviyelere çıkartılmıştır. Marat'ın sağ kolu aşağı doğru sarkmış, elinde tüy kalemi kalmış, sol eline yazılı kağıt bir metin yerleştirilmiştir. Tetikçi'ye göre; figürdeki bu ayrıntılı

duruş, adeta bir tiyatro oyuncusunun sahnede, ölmüş tavırdaki rolünü anlatır vaziyettedir. Marat, ölmüş ve gözleri kapalı olduğu halde yüzü resmin izleyicisine bakar durumda ve yaşadığı trajediyi gösterir şekilde resmedilmiştir (Tetikçi, 2017). Eserin devam eden kısımlarında bir süreklilik göze çarpmaktadır. Yaşanan trajedi odadaki nesnelere kendini hissettirmeye devam etmiş, küvetin yanında ahşap bir sandık tasvir edilmiş, sandığın üzerinde mürekkep hokkası, tüy kalem, yazılı kâğıtlar serpiştirilmiştir. Bu kağıtlarda, Marat'ın insanların refahı için son düşünceleri yazmaktadır. Mektup ve kâğıt para, hokkanın önünde durmaktadır. Mektupta şöyle yazmaktadır: “*Bu banknotu kocası ana vatanını savunurken ölen beş çocuk annesi kadına verin.*”. Sayan ve Deliduman'a göre; Jacques Louis David mektuplardaki yazıların görselliği ile bir yandan bakış açısının konuya yönelişini sağlarken bir yandan yazıyla tabloya daha güçlü anlatımsal bir kimlik kazandırmıştır (Sayan ve Deliduman, 2020).

Resimden, Marat'ın banyoda uzun süre kaldığını, burada çalıştığını düşünmek zor değildir. Bu yüzden küvetin yanında duran masaya benzer yüzeyin, Marat'ın çalışırken, okurken kullandığı bir eşya olduğu söylenebilir. Saldırgan kadın, ona bir dilekçe vermiş ve onu tam dilekçeyi imzalarken öldürmüştür. Durum, ağırbaşlı ve saygın bir resim için pek uygun görünmese de David, polis kayıtlarındaki ayrıntılara sadık kalmış ve o anı bir kahramanlık sahnesi haline getirmeyi başarmıştır (Gombrich, 1997: 485). Böylesine bir tabloda, Marat cinayetinin en ufak ayrıntısına kadar saygı gösterme gereği, doğanın donmuş bir röprodüksiyonundan çok, çelişkili duyguların karışımıyla ifade edilebilir. Katledilmiş bir devrimcinin devrime olan inancının yok oluşu, cansız bedeninde işaretlenmiş ve geleceğe dair umutların hain bir cinayete silinemeyeceğini göstermiştir (Eco, 2006: 250).

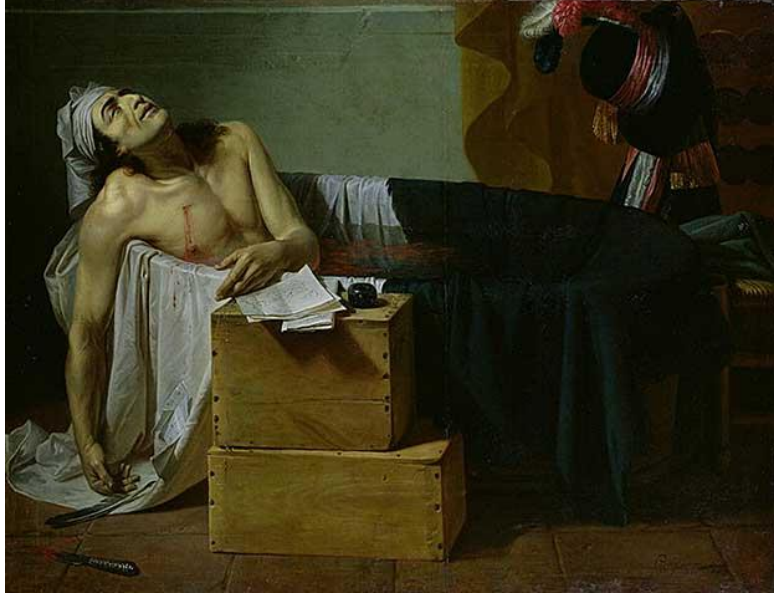
“David'in “Marat'ın Ölümü” tablosunda kullandığı kompozisyon ve kahramanca yüceltme onun klasik uyumunu hiçbir zaman gizlemedi. Bazen katı duygu kontrolü resimlerini fazlasıyla soğuk gösteriyordu. Yine de bir ressam ve realist olarak köklü içgüdülerini tamamen bastıramadı; O, sadece mükemmel portre ressamı değil, aynı zamanda ihtişamı da dengelemeyi başaran bir ustadır (Lacrotte, 1971).” Bu ustalığı resmin genelinde ele alınan her nesnede görmek mümkündür

Sanatçı Marat'ın yüzüne masum bir ifade vererek, onu adeta kutsamıştır. Resimdeki ilahi ruh, bunun yansımasının kanıtı şeklindedir. Tablonun etkisi, Orta Çağ tablolarındaki ilahi ve ruhani biçimleri hatırlatmaktadır. Çetin (2018)'e göre; David'in eserinde suikast değil, şehitlik makamı kuvvetli biçimde resmedilmiştir. Bu durumu takip eden unsur ise, atmosferdeki huşudur. David, dini bir sembolü tutkuların, şiddetin, kargaşanın yer almadığı bir simge olarak boyamıştır.

Cinayeti takiben banyoda bulunan nesnelere tam bir envanteri okunmuş, ancak tablodaki gibi Marat'ın elinde yer alan bir nota rastlanmamıştır. Muhtemelen David, bu notu ve kompozisyonu Marat'ın bir arkadaşı olarak resmine dahil etmiştir. David, Marat'ın cesedini daha fazla yankı uyandırması için özellikle bu pozla resmetmiştir. Gevşek kolu aşağı asılı, bir tarafa başını yaslamış ve bir omzu alttan desteklenmiş, seyirci ile yüzleşecek biçimde duran portre, vücut ve beyaz bezler, konunun anlam derinliğini ve etkisini artırmıştır. Bu poz, yüzyıllardan beri Mesih'in Haç etkisini tasvir etmek için kullanılmıştır. David, genel bellekte saklanan görüntüleri kullanma bakımından çok verimlilik göstermektedir. Tahmin edilebileceği gibi, bazı çağdaş resimler katil figürünü içermektedir. Ancak David'in resminde konu cinayet dramı değildir. Resimde cinayetin tek işaretleri, yerdeki bıçak ve Marat'ın elindeki mektuptur (Hagen ve Hagen 2010: 519-520). David, şüphesiz cinayetten oldukça etkilenmiş ve savunduğu ideolojinin fikirlerini haykıran bir devrimcinin resmini sıradan bir portre veya natürmort gibi işlememiş, onu ilahi dünyasının kahramanı olarak resmetmiştir. David'den sonraki sanatçılara ilham kaynağı olmaya devam eden konu, Devrimci Fransa'nın kahramanlık öykülerine sahip çıkan ressamlarının ideolojik yansımasını göstermesi açısından önemlidir. Bu konuyu benzer şekilde işleyen ressamların çoğu, konuyu farklı bakış açılarıyla işlemiştir.

Marat'ın Ölümü' nün Sanat Eserlerine Yansıması

Marat'ın Ölümü David'den sonra dönemi yaşayan sanatçılar ve sonrasında farklı dönemlerde, hatta üç yüz yıl sonra 2000'lerde cinayetin işlendiği küvet sahnesiyle David'e gönderme yapılarak farklı bakış açılarıyla yorumlanmıştır. Disiplinlerarası bağlamda incelendiğinde farklı disiplinlerde çalışan sanatçılara ilham kaynağı olan bir konu özelliği taşımaktadır.

Görsele 2. *Guillaume-Joseph Roques, Marat'ın Ölümü, 1793.*

Marat ile aynı dönemde yaşamış, benzer bakış açısına sahip Guillaume- Joseph Roques, David ile aynı yıl benzer bir sahne ile konuyu ele almıştır. Marat'ın içinde bulunduğu küvetin şekli ile arka plandaki mekân ayrıntılarının dışında canlandırılan sahnedeki benzerlikler dikkat çekmektedir. Eserin betimlenmesinde Marat'ın küvet içindeki duruşu, kolunun dışarı taşması, önündeki kağıtlar ve sandıklardan oluşan çalışma bölümüyle, yeşil rengin dikkat çekici biçimde kullanılması gibi önemli benzerlikler taşımaktadır.

Guillaume-Joseph Roques, Jean Auguste Dominique Ingres'in öğrencileri arasında olduğu Toulouse Kraliyet Sanat Akademisi'nde ders veren üretken bir sanatçıdır. Paris'teki hareketin merkezi dışında neoklasizmin en dikkate değer temsilcilerinden biri olmakla birlikte sonraları romantizme yönelmiştir (<https://www.wikiwand.com>). Guillaume-Joseph Roques, Marat'ın ölümünden hemen sonra çizdiği David'in Marat'ın Ölümü'ne çok benzer bir sahne oluşturmuştur. David'in katılığından yoksundur, ancak konusunu dava için şehit yapmakta neredeyse aynı derecede etkilidir (<https://eclecticlight.co>). Sanatçının kurduğu kompozisyon, konuyu ele alış şekli ve cinayete bakış açısından dolayı karşılaştırmalara maruz kalması kaçınılmaz olmuştur. Konuyu kendi penceresinden ve anlatım dilinden yansıtan bir başka sanatçı, Jean Joseph Weerts'dir.

Görsele 3. *Jean-Joseph Weerts, Marat'ın Suikasti, 1880, tuval üzerine yağlı boya, 267 x 360 cm. Roubaix, Andre Diligent Sanat ve Endüstri Müzesi.*

Jean Joseph Weerts, eserinde on yedinci yüzyılın sonunda sanatçıların en gözde konusu olan Marat'ın Ölümünü farklı bir bakış açısıyla anlatmıştır. Ancak bu resim diğer sanatçıların kompozisyonundan daha karmaşıktır. Corday'ın elbisesinin üzerindeki çizgiler, duvarı çizen parmaklar, bıçağın ucu ve incelen bukleli saçlar, saldırganlık kalıpları, yıkımı ve çılgınlığı çağrıştırmaktadır. Bu çizgilerin karşısında, Marat'a yakın olanların uzanmış kolları ve devrilmiş sandalyelerin oluşturduğu diğer tehdit edici eğik çizgiler karşı saldırganlık cephesini oluşturmaktadır (Mazeau, 2009). Jean Weerts'in eserini ele alış şeklinde bir teatral hava hissedilmektedir. Eserdeki figürler tiyatro sahnesinde abartılı hareketlerle, klasik müzik eşliğinde dans ederek olayı canlandırıyor gibi resmedilmiştir. Diğer resimlerden farklı olarak eserde, asker ve sivil figürlerden oluşan kalabalık gurup, savaş ve protesto çığırkanlığı yaparak sahneye dahil edilmiştir. Eserde, elinde bıçakla Charletto Corday sırtı duvara dayanmış, suçüstü yakalanmış ve aciz biçimde gösterilirken, Marat çalışma ortamında devrilen eşyaların arasında, banyo olmayan bir mekânda ölmüş bir halde resmedilmiştir. Marat'ın duruşu da ortamdaki teatralliğe katkı sağlamaktadır. Resmin sol tarafında Corday ve arka planda soğuk renkler hakimken, sağ tarafta ve yer düzleminde sıcak renklerden oluşan bir düzlem kontrast oluşturmaktadır. Ön plandaki ateşli Marat taraftarı haykıran bayan figürü, yüz ifadesi ve duruşuyla teatral ortamı kuvvetlendirmektedir. Kompozisyonun merkezine Corday'ı yerleştirerek konuyu işleyen bir başka sanatçıda Paul Baurdy'dir.

Görsel 4. Paul Baurdy, *Charlotte Corday*, Nantes Sanat Müzesi, 1860.

Paul Baurdy'nin "Charlotte Corday" eserinde olayın geçtiği mekân, içinde küvetin olduğu bir çalışma odası olarak ele alınırken, Charlotte Corday resmin ana karakterini canlandırmaktadır. Sanatçı Marat'ı neredeyse gizler ve onu küçük bir alanda kısıtlar vaziyette resmetmiştir. Corday, ulusun büyük bir duvar haritasına sırtını vermiş, cesedin karşısında ayakta durarak, çekingen fakat kararlı bir şekilde uzaklara bakarken, bıçak hâlâ Corday'ın elinde durmaktadır. Mekânın ortasında yer alan devrilmiş sandalyeyle ilgili Mazeau (2009); Corday ve Marat arasındaki bu devrilmiş sandalye kadar çoklu dengesizlikleri yöneten

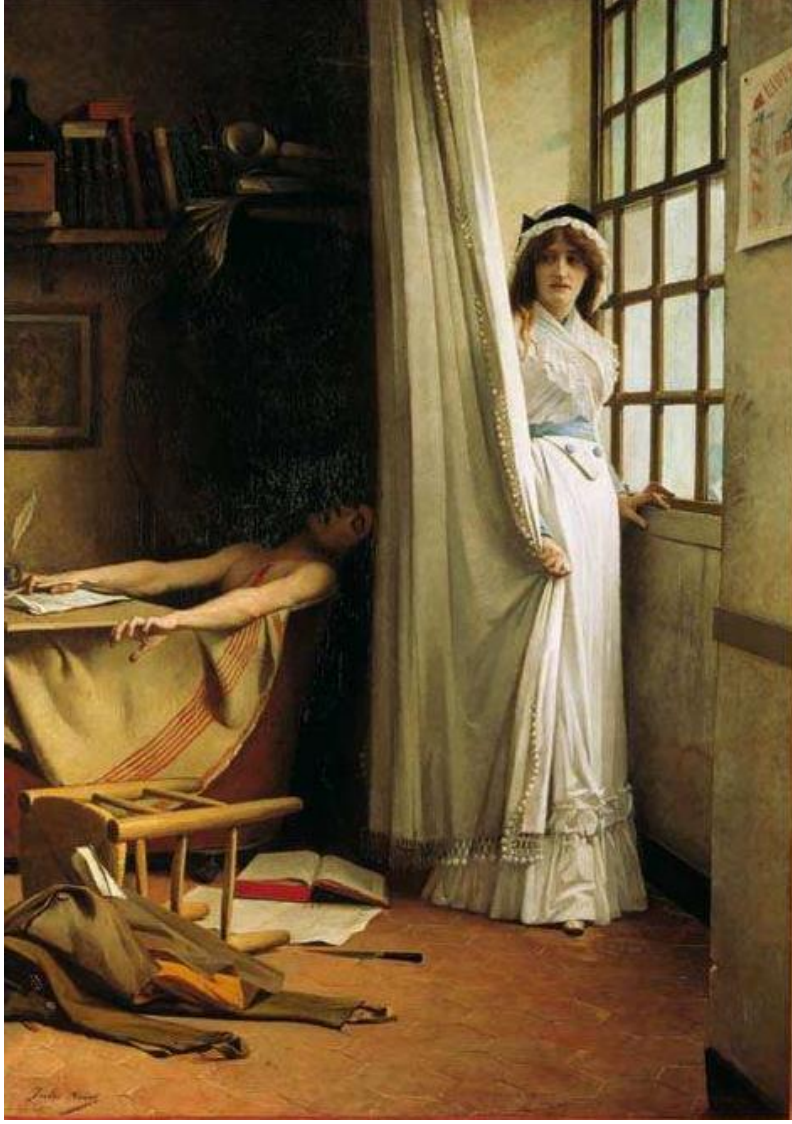
kompozisyon, tarihin düzensizliğini simgelemektedir. Ülke hızla değişirken suikast, belirsiz, fakat acı veren bir modernitenin kuruculuğunu üstlenen bir olay olarak algılanmıştır. Lafitte (1912)'e göre, Baudry, Corday'ı beyaz yüzlü, son derece tartışmalı tarihsel gerçeklerin ifadesi çizgili bir elbisesi içinde, ama bu kanlı ihtişamda bile zarif bir duruş içinde göstermektedir. Théophile Gautier, “*Sabit bir bakışa sahip ve sarı saçlardan oluşan bir atmosferin ortasında şaşkına dönmüş bu solgun kafa, hafızalara yenilmez bir şekilde kazanmış korku ve sevgi uyandırıyor*” şeklinde ifade etmiştir. Baudry, sembolün ve alegorinin doğruluğuna, onları ancak gerçek ve yaşamsal verilere uygun hale getirip resimleyerek ulaşacağına inanıyordu. Bu yüzden Baudry, kendi kompozisyonunu tasarlamadan önce Hauer'in Charlotte Corday'ini kopyalamıştır. Charlotte Corday'da kendisine ait olmayan bir türde tüm anlatım niteliklerini göstermiştir. Bununla birlikte, biraz metafizik hayal gücü, derinleşme arzusu, maddi olmayana olan tutkulu tadı, onu kesinlikle tarihsel konulardan veya soğuk gözlem ürünü olan eserler meydana getirmekten uzak tutmuştur (Lafitte, 1912). Baudry'nin cinayet sahnesinde Corday eserin baş kahramanı olarak yer almaktadır. Sanatçı siyasi bakış açısını altmış üç yıl sonra ele aldığı sahne ile David'den ayırarak, Marat'ı önemsizleştirmiş, Corday'ı ise, işlediği cinayetten dolayı kahraman ilan etmiştir. Julian Ruusel Story'nin Marie Charlotte Corday eserinde de Corday'a karşı sempati içeren yakın anlatımı bulmak mümkündür.

Görsel 5. *Marie Charlotte Corday*, Julian Russell Story, 1889.

Corday cephesinden olaya bakan, konuyu bu pencereden ele alan Julian Russell Story, cinayetin diğer tarafında katil sıfatıyla yer alan Corday'ı baş figür olarak ele aldığı eserindeki ayrıntılar irdelendiğinde, Corday'ın yüceltiği, masum bir tavırla ele alındığı görülmektedir. Corday'ın masumiyeti yüz ifadesi ve duruşundaki teslimiyet ile ön plana çıkarılmıştır. Eserde, Corday'ın inandığı davası uğruna kendini kurban ettiği inancını pekiştiren bir yaklaşımın ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Gözlerinin yukarı bakması kendini Tanrı'ya teslim etmesi, kaderine teslimiyet olarak yorumlanabilir. Manevi bir ışık içinde Tanrı'ya yöneliş ve şehitlik kavramının hâkim olduğu sahnelerin yaratılmaya çalışılması dönemin sanata bakışına da ışık tutmaktadır.

Görsel 6. Jules-Charles Aviat, Charlotte Corday, Marat'ın ölümü, 1880. Tıval üzerine yağlı boya, 281 x 205 cm. Vizüille.

Jules-Charles Aviat'ın "Marat'ın Ölümü" tablosu incelendiğinde Marat, küvette çalışma alanı olarak kullandığı mekânda öldürülmüş, önünde kağıtları ve tüy kalemi yerde kitaplar ve bıçak, Corday perdenin arkasına saklanmış güç almak ister gibi perdeye tutunmuş, kaygılı bir yüz ifadesi ile ayakta durmaktadır. Yerdeki devrilmiş sandalye dikkat çekici bir unsur olarak, incelenen diğer eserlerin çoğunda yer almaktadır. Farklı kaynaklara göre Corday'ın olaydan hemen sonrasında sandalyeyle şiddetle dövülmüş olması, sandalye nesnesine farklı bir anlam yüklenmesine, bir metafor olarak düşünülmesine sebep olmaktadır. Eserde Corday'ın beyaz bir elbise ile, ışıklar içinde ayakta durduğu, Marat'ın ise ölü ve gölgelerin arasında bırakıldığı görülmektedir. Eserde saklanan figür Corday olmasına rağmen, ışık tezat oluşturacak şekilde Corday'a düşürülerek asıl önemli olan figür ön plana çıkarılmaktadır. Sanatçının Marat'ı gölgede bırakarak arka plana attığını söylemek mümkündür.

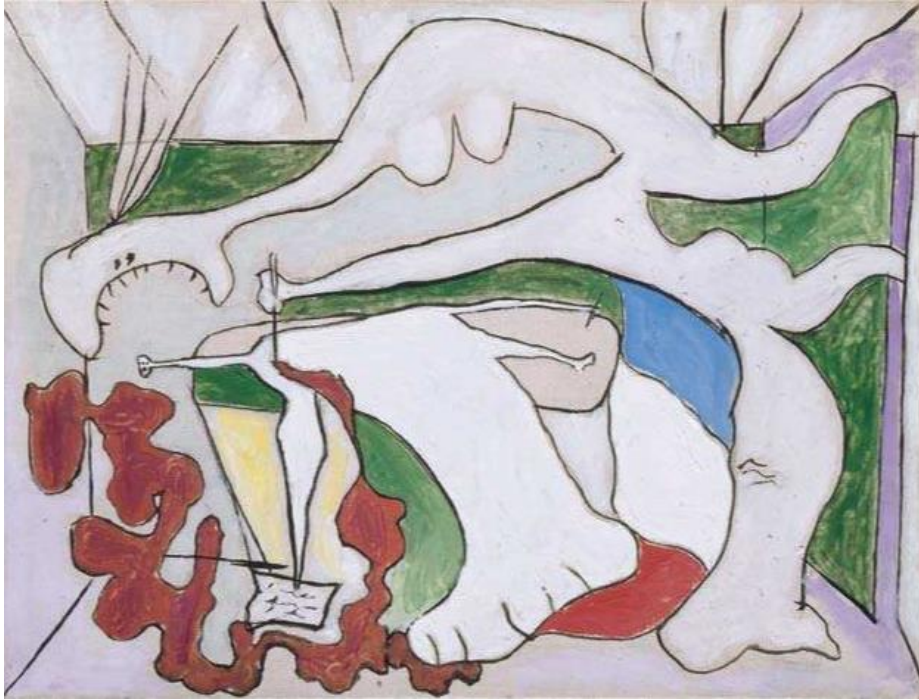
Arturo Michelena'nın eserinde de Corday benzer bir ifadeyle birinci figür olarak kompozisyonda yer alırken, diğer figürler ortamda arka planda bırakılmıştır.

Görsel 7. *Arturo Michelena, Charlotte Corday, 1889.*

Arturo Michelena'nın eserinde Corday'ın idam öncesindeki son anları resmedilmiştir. Corday'ın kendi isteğiyle resmini yapan ressam tuvalin sağ tarafında kompozisyona dahil edilmiştir. Sahnede Corday ayakta, başı dik ve kapıdan sızan ışık yüzüne vurur biçimde resimlenmiştir. Kompozisyondaki figürler ortamda önem taşımazken, bakış Corday'ın üzerine odaklanmaktadır. Sahnede anahtarları kolunda tutan hapisane görevlisi olduğu düşünülebilecek piposunu yakan figür, ilginç biçimde kompozisyona dahil edilmiştir. Resmin orta kısmındaki boşluğun bu figürle doldurulduğunu söylemek mümkündür.

Soyutlanmış ve sembolik bir anlatım biçimi ile Picasso'nun fırçasından Marat'ın ölümü "Kalemlî Kadın" isimli eseriyle bu seçkide yer alan eserlerdendir.

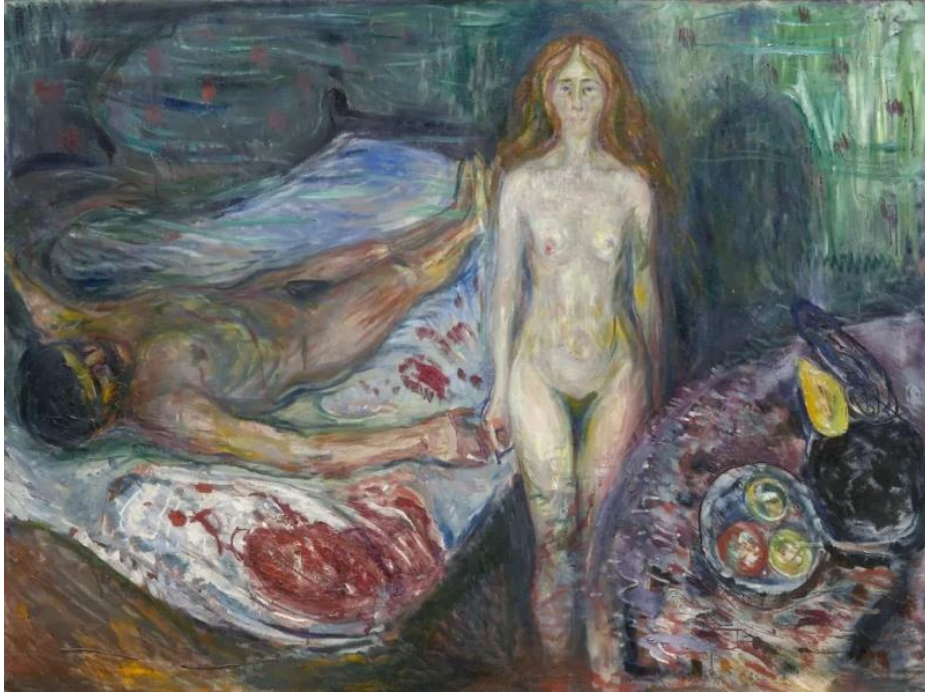
Görsel 8. *Pablo Picasso 1931, Kalemlî Kadın, 19-25 Aralık 1931. T. üzerine yağlı boya, 46,5 x 61,5 cm. Paris, Picasso Müzesi.*

Picasso cinayet sahnelerini soyutlayıp, diğer tım ayrıntılardan arındırarak olayın duygu durumuna yoğunlaşmış, eserin kahramanlarını stilize ederek ortak bir duygu oluşturmuştur.

Corday ve Marat arasındaki yuzleşme Picasso'ya biręok kez ilham vermiştir. 1931'de, insanlık ve hayvanlık arasındaki m¼cadeleyi minotor (Yunan mitolojisinde yarı insan-yarı boğa yaratık) motifi üzerinden yeniden canlandırığı boğa g¼reřine dayandırarak, suikastın ilkel bir şiddet sahnesine d¼n¼řt¼r¼lm¼ř versiyonunu sunmuştur. Corday, Marat'ın zayıf v¼cudunu delip yutmaya hazırlanmakta olan devasa, aę bir canavar olarak tasvir edilmiştir. Vahşi cinayet sahnesinde insanlığın en ilkel d¼rt¼lerini, Fransa tarihini, katil ve kurbanını birbirine bağlayan eserde Corday'ın zaferini ¼ç sembolik renkle ¼ne ¼ıkartıyor gibi g¼r¼nmektedir (Mazeau, 2009).

Zengin renkçi anlatımıyla Munch, cinayet sahnelerinden etkilenerak olaydan y¼z yıl sonra aynı konuyu dışavurumcu ¼slubuyla resimlemiştir.

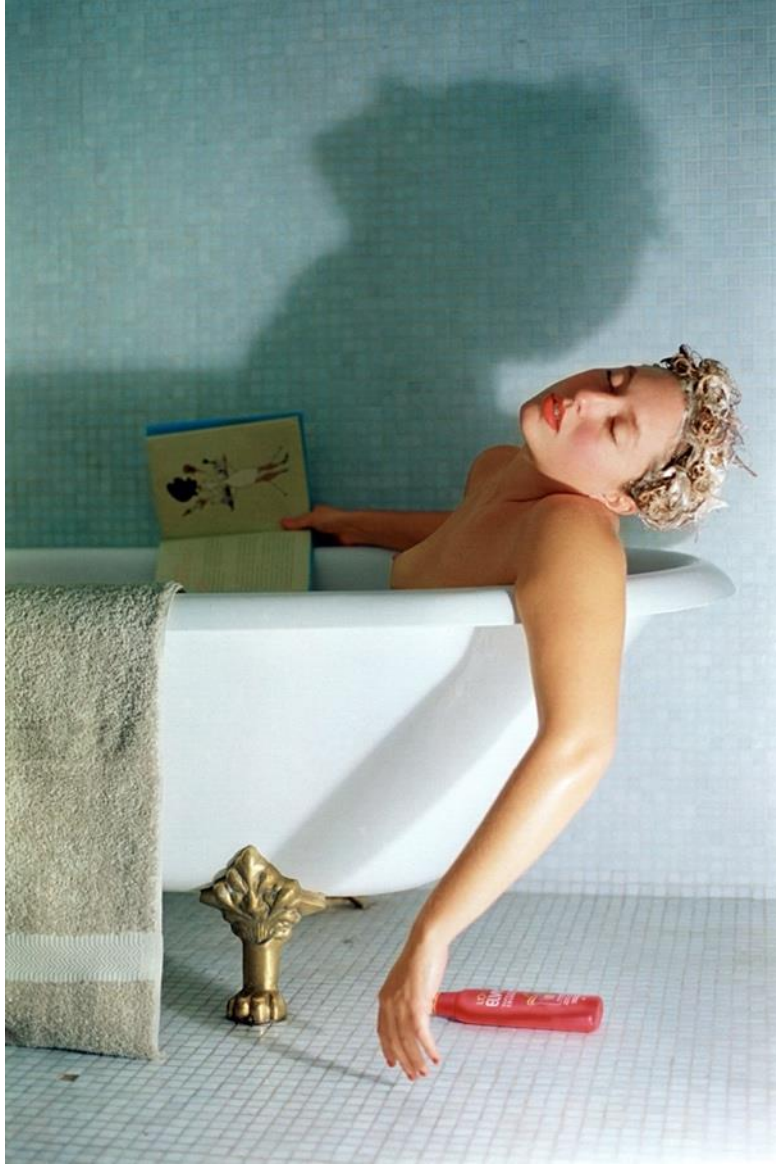

G¼rsel 9. *Edvard Munch, Marat'ın ¼l¼m¼, 1907. Tuval ¼zerine yağlı boya, 153x149cm. Munch M¼zesesi, Oslo.*

Eserde, sahnenin acı verici etkisi dikkat ęekmektedir. Bu etki, sanatçının kendi deneyimleri ¼zerine s¼rekli d¼ř¼nmesinin sonucu olarak yorumlanabilir. Eserde, erkeğin yenilgisi fikrinin en ¼ç noktasına ulaştığı g¼zlemlenmektedir. Erkek, arka planda, ęıplak vaziyette ve ¼ld¼r¼lm¼ř olarak yatmaktadır. Kadın, dimdik kollarını yanlarına bastırarak durmuş, y¼z¼ndeki donmuş ve saplantılı kararlılıkla ifade edilen, kendi kendini haklı ¼ıkarma duygusu dışında her t¼rl¼ duyguyu dışlamıştır. İfadenin odak noktası kadındır. Kadınlığının fiziksel ¼zellikleri, ¼l¼ adamın devasa fiziğiyle tezat oluşturmaktadır. Munch'ın kompozisyonunda kadının ęıplak v¼cuduna ışık d¼řm¼ř, formları yumuşak bir şekilde lavanta, sarı ve pembenin soluk tonlarıyla şekillendirilmiş, masanın ve ¼zerindeki nat¼rmortun, yatak ve cesedin g¼çl¼ firęa vuruşlarıyla s¼slenmiř zengin renklerine karşı ¼ıkmaktadır (Deknatel, 1950). Munch'ın eserde fig¼rleri birbirleriyle siyaset dışı bir ilişki içinde hissettirmesi, sahneyi, adeta bir aşk cinayeti biğiminde sunmuş olması dikkat ęekmektedir. Munch "Marat'ın ¼l¼m¼" konusunu birbirine ęok benzer iki farklı versiyonunu ęalıřmıřtır. İki versiyonunda da fig¼rlerin ęıplak olarak ele alınmasıyla, his b¼t¼nl¼đ¼n¼n sağlandığını s¼ylemek m¼mk¼nd¼r. Sanatçının en bilinen eserleri olmasa da konuyu kendi ¼slubuyla ele almış olması, tarihsel s¼reęten bağımsız olarak yorumlaması ¼nem taşımaktadır.

Derlenen sanat eserleri incelendiğinde, farklı disiplinlerden sanatçılara da aynı sahnenin ilham verdiği g¼r¼lmektedir. Bunlardan bir tanesi de Daniela Edburg'un "Death By Shampoo" isimli ęalıřmasıdır.

Görsel 10. Daniela Edburg, *Death by shampoo*, 2001.

Daniela Edburg'un Drop Dead Gorgeous, serisine ait fotoğraflardan olan "Death by Shampoo" isimli fotoğrafı ile Marat'ın "ölüm" sahnesine farklı bir biçimde; tüketim çılgınlığı perspektinden bakarak "ölüm" kavramını işlemektedir. Tuna (2017)'ye göre, Postmodern bir tavır olarak klasik eserlere gönderme yapma halini, Daniela Edburg "ölüm" kavramını işlediği fotoğraf serisi ile desteklemektedir. Sanatçı, Louis-David'in "Marat'ın Ölümü" isimli eseri ile "Şampundan Ölüm" isimli fotoğrafını birbiriyle eşleştirilerek eserin orijinalinin ait olduğu döneme gönderme yapmaktadır. Edburg'un ele aldığı sahnedeki "ölüm" kavramı güzel bir ölümün estetik bir fotoğraf haline getirilmesiyle mümkün olduğunu düşündürmektedir. Benzer bir ifadeyle, Tatar (2014)'a göre, parlak tonlarla meydana getirdiği fotoğrafında Edburg, kurbanın ölüm nedenini şampuan şişesi ile bağlayarak eserin orijinal kökeninden ve amacından ayırarak farklı anlamlar çıkarmaktadır. Edburg ölümü çekici bularak, güzelliğin geçici bir olgu olduğunu ifade etmektedir (Tatar, 2014).

Daniela çalışmalarında, insan doğasını tanımlayan belirli yönleri, özellikle de içinde yaşanan yapay dünyayı ve onun ürettiği olguları analiz etmektedir. Sanatçı, çelişkili hale gelecek kadar uç noktalarda kurgusal senaryolar yaratmıştır. Daniela, sanatının çıkış noktasını şu şekilde ifade etmiştir; "*Ben her zaman gerçek ile hayali, yaratıcılık ile yıkım, öteki ve kendimi birleştiren bağlantılar ararım. Uç noktaların bir araya gelmesinin mümkün olduğu yeri düşünmeyi severim*" (<https://ocula.com>).

Görsel 11. Robert Wilson, *Lady Gaga: The Death of Marat, Video Portrait, 2013.*

Görsel 11’de Amerikalı sanatçı Robert Wilson’ın, Paris’te Louvre Müzesinde sergilenen “Oturma Odası” ve “Lady Gaga’nın 23 Video Portresi” isimli yerleştirme sergisinden, “Marat’ın Ölümü”adlı yerleştirmesi yer almaktadır. Yerleştirmede Marat yerine, Lady Gaga’nın çıplak vaziyette küvette yer aldığı görölmektedir. Sanatçı, tablonun orjinal atmosferinden farklı olarak ışık dönüşümü ve yavaş hareketler ile sahneyi dikkat çekici bir video performansına dönüştürmüştür. Wilson, yavaş yavaş değişen video portre serisini Ingres, Solario, David gibi eski ustalara dayandırmıştır. Brook (2013)’a göre, Wilson ister durağan ister hareketli görüntüler sunuyor olsun, birincil amacı akıldan çok duyuları etkilemektir. Görüntüyü algımlarken, duyular görüntünün alındığı bir süreçle meşgul olmaktadır. Yani, görüntüyü ve onu algılama eylemini kaydeden bir iç hareket söz konusudur. Değişken ışık dereceleri, maddeyi ışığa ve ışığı maddeye dönüştürerek onunla kaynaşmaktadır. Böylece, dış hareket, iç süreçler veya görsel duyunun içinde iş başındaymış gibi izleyiciye sunulmaktadır. İlerlemeleri veya iç hareketleri aracılığıyla, gerçeğin halüsinasyonlu bir görüntüsü algılanmaktadır (Brook, 2013). Marat’ın ölümünden iki yüz yirmi yıl sonra, Wilson’ın yerleştirmesinin Louvre Müzesinin Neoklasik resimlerinin sergilendiğı bölümde yer alması, modern sanat tekniğiyle Neoklasik sanat eserlerinin mükemmel bir karşılaşması olmuştur. Bu karşılaşma, geleneksel sanat ve modern pop kültürü arasındaki çizgilerin silikleşmesi şeklinde de yorumlanabilir. Şüphesiz ki cinayet sahnesi, Marat’ın ölümü üzerinden geçen yıllara rağmen hala sanatçılara ilham olmaya, sanat eserlerine yansımaya devam etmektedir. Sanat eserlerine yansımaya hali, cinayetten, yaşanılan çağın gerçeklerinden ve olayın bağlamından kopuş yaşayarak, sanatçıya farklı hareket alanları sağlamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Toplumsal gelişim sürecinde, politik olayların yaşandığı Avrupa coğrafyasında halk, kral, soylular arasında yaşanan olayların bir yansıması olan Fransızların özgürlük mücadelesi, kahramanlıklar ve karanlık cinayetleri de beraberinde getirmiştir. Sanatçılar, bu karanlık tarihin aydınlanmasındaki en önemli rolü üstlenerek olayları görselleştirmişlerdir. Cinayetin meydana geldiğı dönemden itibaren pek çok sanatçı, cinayet sahnesinden etkilenecek sanatsal çalışmalarında bu konuyu irdelemiş ve bakış açılarını ortaya

koymuşlardır. Bunlardan en bilineni David'in "Marat'ın Ölümü" isimli eseri olmuştur. Sanatçıların konu olarak aldıkları, güçlü sosyolojik olayları beraberinde getiren cinayet, aynı zamanda konuyu işleyen sanatçıların yaşanan olayla ilgili görüşlerini yansıtmaktadır. Bu anlamda eserlerin analizinin yapılmasında, sanatçıların bakış açılarının irdelenmesi önemlidir. Siyasi ve toplumsal kırılmaların yaşandığı 18. Yüzyıl Fransa'sında Marat, önemli bir devrimci olarak bilinir ve Fransa'da meydana gelen cinayet, aynı zamanda sanat akımlarının kimlik kazanma sürecinde konuyu ele alan bazı sanatçıları daha popüler hale getirmiştir. Gerek ideolojik gerekse sanatsal açıdan sanatçılar eserlerini toplumsal sınıflandırmada geniş kitlelerle yüzleştirme sorumluluğundadırlar. Romantizm akımının tüm dünyaya yayılma sürecinde, önemli bir çıkış noktası olan Fransa'da bu olayın gerçekleşmesi, vatanseverlikle otoritenin, halk nezdinde karşılığı olarak değerlendirilebilir. Otorite ve kural karşıtı olarak bilinen sanatçıların konu bütününde ayrışması ve farklı bakış açıları getirmeleri, hiyerarşinin sorgulanması ve toplumsal karşıtlık olarak sanatın itim gücünü ve değişkenliğini materyalist biçimde ortaya koymaktadır. Toplumsal bir olayı, kişisel dille ifade eden sanatçı, aynı zamanda toplumsal romantizmin yaklaşım çeşitliliğini ortaya koymuştur.

Bu araştırmada, dönemin tarihi olayları incelenmiş olayın kahramanları olan Marat ve Corday'ın hayatları ile siyasi görüşlerine ışık tutularak, farklı dönem ve sanatçılara ait on bir sanat eseri derlenmiş, sanatçıların bakış açıları ve üslupları incelenmiştir. Ancak bu olayla ilgili ayrıntılı bir eser repertuarı, kesin olarak listelenemeyecek kadar çöktür. Yapılan araştırmada aynı konuyu ele alan, günümüze değin üretilen sanat eserlerinin bir seçkisi belirlenmiştir. Olayın ait olduğu yüzyıl ve sanatçıları ağırlıklı olarak konuyu ele alırken, bir yandan farklı coğrafya ve dönemlerden, bağlamından koparak kendi yüzyılının gerçeklerinden soyutlanan sanatçılara görsel bir hareket noktası olmuştur. Bu hareket noktasında yine görsel olarak benzer hisleri ve ölüm temasını işlerken bir taraftan bağımsız fikirlere farklı bakış açılarına ve sanatçı özgünlüğüne kapı açılmıştır.

Yaşanan talihsiz olay sonucu sanatçıların ürettikleri eserler, karanlık bir cinayetin nedenlerini, sonuçlarını ortaya koyması açısından belge niteliği taşımaktadır. David'in "Marat'ın Ölümü" isimli eseri tarihte silinemeyecek, pek çok eserin öncüsü olan önemli bir eser ve resim sanatıyla ilgilenen herkesin bildiği bir başyapıttır. David'in birçok etkili resmi olmasına rağmen, en bilinen ve en merak edilen eserlerinden biri olması, şüphesiz ki yaşanmış bir olayın, ressam penceresinden, şiirsel ve efsanevi bir biçimde yansıtılması ile ilgilidir. Bu efsanevi ve şiirsel özelliği eseri ve yaratıcısını tarihte silinemeyecek bir yere koymuştur.

David ile başlayan Marat'ın ölümünü şiirleştirme hali, incelenen diğer sanat eserlerinde de ortak bir durumdur. Ölüm saygı duyulan ve manevi bir kavram olarak işlenirken, ölü olan kişiler de "güzel" sıfatının karşılığını vermektedirler. Aynı durumla ölüme giden Corday'ın tasvir edildiği eserler, kurban ve fail ilişkisini ortaya koyarak, sorgulama biçimlerine alternatif üretmektedir. Genel bir değerlendirme olarak; sanatçılar Marat ve Corday'ın hikayesinde, eserleri ile olaya kişisel bakış açılarını dahil etmişler, kompozisyonlarında ölümü yüceltmek, ölen kişiye saygı duymak, şehitlik, kendini feda etme gibi duyguları, seçtikleri baş figüre yüklemişlerdir. Araştırmada seçilen eserlerde farklı yüceltme hallerinin söz konusu olduğu söylenebilir. Olaya Marat cephesinden bakanlar, sanatçıların Marat'ı şehitlik mertebesinde bir aziz olarak yüceltirken, Corday cephesinden bakan sanatçıların Corday'ı vatansever olarak nitelendirmeleri, siyasi karşıtlığın en önemli göstergelerini oluşturması açısından önemlidir. İnsanlığın ortak bir yargısı olarak değerlendirilecek "cana kıyma veya can alma" gibi bir tüm dinlerin yasakladığı eylemin böylesine farklı görüşlerle ayrışması, ideolojik yaşam kültürünün değişkenliği olarak düşünülebilir. Picasso ve Munch'ın eserlerinde ise tavır alan bir yan değil, cinayet olayının duygu durumu ön planda tutulmuştur. Araştırmada, dönemin ruhundan bağımsız olarak 21. yüzyıla ait, iki eser seçkide yer almıştır. Robert Wilson'ın video performansı ve Daniela Edburg'un fotoğraflarında dönemin ruhundan bağımsız bakış açısı işlenerek, ölüm sahnesinin görsel çekiciliği, sanatçıların ortak çıkış noktalarını oluşturmuştur.

Bu araştırmada üzerinde durulan diğer bir önemli nokta, incelenen sanat eserlerinde ölüm ve ölüme giden yolda figürlerin güzelliği, maneviyatının yüceltilmesi halidir. Bu durum, bir yanda Aristo'nun sanat üzerinde derin görüşlerini hatırlatmaktadır. Aristo (2005)'ya göre, sanat eserlerine kaynak teşkil eden gerçek hayatta karşılaşılan olumsuz durumlar, sanat sahnesinde çirkin ve kötü olmaktan uzaklaşıp, öğretici bir niteliğe bürünerek, güzele ve iyiye hizmet etmektedir. Marat'ın cinayete kurban gitmesi ve Corday'ın idam edilmesi kötü bir olay iken sanat eserlerine yansıma şekliyle, güzele ve iyiye dönüşme hali derinden hissedilmektedir. Yetişken' e (2012) göre, hissedilen acıma ve korku, gibi insani duygular, kaçınılmaz olarak başa gelebilecek durumlar karşısındaki kişi için hissedilir, kişi o duyguyla özdeşleşir, insan olan herkes adına hissetme şeklinde evrensel bir boyuta ulaşır.

Etik Beyan

“Fransız Devrimci Jean Paul Marat’ın Ölümiünün Sanat Eserlerine Yansıması” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Not

Bu makale “Ünlü Ressam David’in Marat’ın Ölümü Üzerine Notlar” başlıklı III. Innovation and Global Issues in Social Sciences Antalya, Türkiye, 26 - 29 Nisan 2018’de sunulan bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur

Kaynakça

- Akengin, Ç. (2014). Sanat ideoloji politika ilişkileri. *Ulakbilge*, 2(4), 143-150. doi: 10.7816/ulakbilge-02-04-11.
- Aristoteles (2005). *Poietika*, (Çev: Nazile Kalaycı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Başbuğ, F. (2021). Modern sanatta eleştirel dil. İçinde Z. Başbuğ ve F. Başbuğ (Edt.), *Modern sanatta yeni yaklaşımlar 1* (ss 13-32). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Brook, J. (2013). *Robert Wilson and an aesthetic of human behaviour in the performing body*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gloucestershire Üniversitesi. Cheltenham, Birleşik Krallık
- Deknatel, B. Frederick (1950). *Edvard Munch*. New York: Chanticleer Press.
- Eco, U. (2006). (Çev. A. C. Akkoyunlu). *Güzelliğin tarihi*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Esquiros, A. (1840). *Charlotte Corday*. Paris: Desessart.
- Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gözmen-Çetin, C. (2018). Sanatçı ve siyasetçi: Jacques-Louis David ve “Marat’ın Ölümü”. *Tykebe Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 03(5), s: 325-345. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tykhe/issue/55450/759948>
- Guilhaumou, J. (1989). *Lam morte de Marat*. Brüksel: Complexe.
- Hagen, R. M., Hagen, R. (2010). *Masterpieces in detail*. Houston: Taschen.
- Krausse, A. C. (2005). *Rönesans’tan günümüze resim sanatının öyküsü*. Beyoğlu: Literatür Yayıncılık.
- Lacrotte, M. (Edt.) (1971). *The book of art volume 5*. Milan: Amilcare Pizzi S.p.A.
- Lafitte, P., C.J. (Ed.) (1912). *Les peintres illustres Paul Baudry*. Paris: Publies De L’Academie Française.
- Mazeau, G. (2009). *Corday contre Marat deux siecles d’images*. Versailles: Cesson-Sevigne.
- Mazeau, G. (2009). *Le bain de l’histoire Charlotte Corday et l’attentat Contre Marat 1793-2009*. Paris: Champ Vallon.
- Sayan, Ş. ve Deliduman, C. (2020). Güncel sanat argümanları ekseninde bir anlamlandırma süreci olarak yazı. *Turkish Studies*, 15(8), 3689-3702. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.47199>
- Shearing, J. (1935). *The angel of the assassination Charlotte de Corday*. Paris: Albatros.
- Tatar, O. (2014). Tüketim toplumu’nun kadın bedeni üzerindeki baskılarının kavramsal sanatta eleştirisi: Daniela Edburg. *E-dergi Azizim Sanat Yılığ*, Mart, 39-51. Erişim adresi: <http://www.azizmsanat.org/tag/daniela-edburg/sayfasından-erişilmiştir>.
- Tetikçi, İ. (2017). Jacques Louis David’in resimlerinde teatrallik. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 19, 183-197. <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.323113>.
- Tuna, Y. (2017). Ölümün fotoğraf yoluyla estetize edilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(52), 458-471. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12604>.
- Vaughan, W, Weston H. (2000). *Jacques- Louis David’s Marat*. New York: Cambridge University Press.
- Van Alstine, R. K. (1890). *Charlotte Corday*. London: W. H. Allen and Co.
- Yetişken, H. (2012). Aristoteles’te sanatın Niteliği ve işlevi . *Kaygı Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* , (19) , 27-35. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kaygi/issue/27462/288764>.

İnternet Kaynakları

- Hoakley, (2022, Kasım 11). The Murder of Marat: Painting politics and perception <https://eclecticlight.co/2018/03/25/the-murder-of-marat-painting-politics-and-perception/>. (2022, 18 Eylül). Wikiwand. <https://www.wikiwand.com/en/Guillaume-Joseph-Roques>
- Levy, F. (2022, 22 Eylül). Ocula. <https://ocula.com/art-galleries/fabienne-levy/artists/daniela-edburg/>

Görsel Kaynakça

- Görsel 1. Jacques-Louis David, “Marat’ın Ölümü”, 128-165cm, 1793, Louvre Müzesi, (fotoğrafı çeken, Zuhul Başbuğ, 2017).
- Görsel 2. Guillaime-Joseph Roques, Marat’ın Ölümü, 1793. (2022, 6 Ekim). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Marat%27%C4%B1n_%C3%96l%C3%BCm%C3%BC#/media/Dosya:Joseph_Roques_-_La_mort_de_Marat_-_1793.jpg.

- Görsel 3. Jean-Joseph Weerts, Marat'ın Suikasti, 1880, tuval üzerine yağlı boya, 267 x 360 cm. Roubaix, Andre Diligent Sanat ve Endüstri Müzesi. (2022, 5 Kasım) In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:L%27Assassinat_de_Marat.jpg.
- Görsel 4. Paul Baudry, Charlotte Corday, Nantes Sanat Müzesi, 1860. (2022,22Ekim). In Wikipedia.https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_Baudry__Charlotte_Corday_-_c_1860_-_Nantes_Museum_of_Art.jpg.
- Görsel 5. Marie Charlotte Corday, Julian Russell Story, tuval üzerine yağlı boya 1889. (2022, Eykül 29). In American Galery. <https://americangallery19th.files.wordpress.com/2012/02/julian-story-charlotte-corday.jpg>.
- Görsel 6. Jules-Charles Aviat, Charlotte Corday, Marat'ın ölümü, 1880. Tuval üzerine yağlı boya, 281 x 205 cm. Vizille. Mazeau, G. (2009). Corday contre Marat deux siecles d'images. Cesson-Sevigne.
- Görsel 7. Arturo Michelena, Charlotte Corday, 1889. (2022, 2Ekim). In Wikipedia. https://it.m.wikipedia.org/wiki/File:Carlota_Corday_1889_by_Arturo_Michelena.jpg.
- Görsel 8. Pablo Picasso 1931, Kalemli Kadın, 19-25 Aralık 1931. Tuval üzerine yağlı boya, 46,5 x 61,5 cm. Paris, Picasso Müzesi. Mazeau, G. (2009). Corday contre Marat deux siecles d'images. Cesson-Sevigne, Fransa.
- Görsel 9. Edvard Munch, Marat'ın Ölümü, 1907. Tuval üzerine yağlı boya, 153x149cm. Munch Müzesi, Oslo. (2022, 9 Haziran). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Marat%27%C4%B1n_%C3%96l%C3%BCm%C3%BC.
- Görsel 10. Daniela Edburg, Death by Shampoo, 2001, Fotoğraf. Pasulka, N. (2022, 8 Kasım). <https://themorningnews.org/gallery/drop-dead-gorgeous>.
- Görsel 11. Robert Wilson, Lady Gaga: The Death of Marat, Video Portrait, 2013, video performans. (2022, 8 Ekim). In Artsy. <https://www.artsy.net/artwork/robert-wilson-b-1941-lady-gaga-the-death-of-marat-video-portrait>.

EXTENDED ABSTRACT

There are many phenomena and thoughts that form sources for works of art. While the artist sometimes finds the opportunity to express himself with his works, sometimes, the work takes place as a metaphor in the artist's interpretation. Social events contain some codes that inspire the artist. Social events influence the masses so much that for artists, reflection and examination become a necessity. Marat was the victim of a political murder and this became the theme of many works with its sociological elements.

If painters and artists from disciplines are examined in the society they live and in their political and ideological environment, they can lead the researcher to very different phenomena. These phenomena are shaped with the artists' expectations and the society's requests and they reveal the origins of works. Social events are important situations that constitute a source for the artist. Sometimes social events have such great repercussions that artists remain under the influence of events throughout the ages and they find themselves in the flow of events. The fact that Marat became the victim of a political murder became a social event and a strong example for this situation and source for many works. When the period in which he lived and the reasons for being a target are examined closely, the story of Marat, who fell victim to a planned murder, should also be known.

Marat, who had a childhood with illnesses, was a brilliant student. He graduated from faculty of medicine in Paris in 1765 and later he worked as a doctor in England and Scotland for ten years. He started his career as a writer there and collected his essays in a book named "The Nature of Human Soul". Jean Paul Marat, one of the most popular revolutionists in 18th century in France, defended the rights of the poor in his newspaper and became well known among people with these expressions. The royal government hated him and not only the Crown but also moderate supporters of the revolution took sides against him. Jean Paul Marat, a Parisian journalist and MP, was stabbed to death by a young woman called Charlotte Corday; while he was resting in his bathroom and editing the first editions of newspaper reports.

In Marat assassination, it is necessary to mention Marie Anne Charlotte de Corday, who directly takes place in some works and is implied by a knife as a murderer in some other works. Corday family is a family impoverished by the aristocracy. But Marie Corday was raised by a rich monastery. She got married to a royal man and later they got poorer. While her fiancé supported the Kingdom, she supported bourgeois revolution. Her fiancé asked her to migrate and get married but Charlotte refused. She said that the freedom of the homeland is more important than personal happiness. She was relegated because of her ideas and her fiancé and her brother were executed. Charlotte thought that men like Marat who make up the majority of Congress persecuted moderates. Considering the situation in the country and the experiences, she believed Marat's death was the only salvation and she planned the murder. After the murder, many artists, especially David, have taken Marat's death as the subject of their work.

This scene will no doubt continue to be reflected in works of art in different art disciplines today.

The murder, which brought strong sociological events with it, gives the opportunity to reflect the political perspectives of the artists working on the subject. So analyzing the political views of artists is considered to be important while studying the works. Marat is known as an important revolutionist in the 18th century France, where political and social ruptures were experienced. The murder, which happened in France, was the forefront of the works and became integrated with artist's style and view.

In this research, historical events of the period were examined and the lives and political views of the heroes of the event, Marat and Corday, were shed light on. Besides, 11 works of art belonging to different periods and artists were analyzed and the perspectives and styles of the artists were examined. However, repertoire about this famous murder is too much to be listed. Therefore, the research includes a selection of works of art that have been produced until today, which deal with the same subject. While the murder is mainly handled by the artists from the century and geography to which it belongs, it has created a visual point of movement for artists who are abstracted from the realities of their century. At this point, the artists worked on similar feelings and the theme of death along with visuality as an idea and they found the opportunity to turn to different perspectives and artist freedom. Undoubtedly, while the artist seeks inspiration for himself in every period, he also adheres to the history of art. This commitment will continue to drag the artist and his work to different interpretations in every period.

More than 200 hundred years after Marat's murder, the event has not lost its charm and feelings such as self expression and being a victim have continued to be reflected in works of art for generations and the will go on reflecting. Artists seek inspiration for themselves in every period. This event, which deeply affected a certain audience in its own period, has passed into the history of humanity. Action, that takes its permanence and fame from the fundamental power of art, is immortalized in paintings that humanity admires.